

2.8. CARMINA BURANA¹

2.8.1. Middeleeuwse versie

[Carmina Uraan \(middeleeuws\)](#)

Manuscript van meer dan 100 bladzijden liederen/teksten van ongeveer de jaren 1100 tot 1350, vastgelegd rond 1230 in de zgn. **Codex Buranus** (CB), samengesteld, misschien beter bijeengesprokkeld, in de loop der jaren door anonieme verzamelaar(s?) in Beieren en Oostenrijk alhoewel ook het vermoeden bestaat dat het in opdracht van en aan het hof van bisschop van Seckau – Stiermarken – Oostenrijk geschreven is. maar hoe terecht gekomen in de abdij van Benediktbeuren? Na invasie Napoleon t.g.v. secularisatie (kerkelijke goederen werden genationaliseerd en/of verkocht), gevonden in 1803 door bibliothecaris Christof Aretin (lees verder [Johann Christoph von Aretin – Wikipedia](#)) van de Koninklijke Hofbibliotheek van München in het 8^e eeuwse klooster te Benediktbeuren, https://en.wikipedia.org/wiki/Benediktbeuern_Abbey nabij München. Een opzienbarende vondst. De eerste redactie van dit manuscript ligt vermoedelijk niet in Benediktbeuren, maar mogelijks in Tirol en wel in Karinthië (Maria Saal?). Eerste volledige editie uitgegeven in 1847 door bibliothecaris J.H. Schmeller die tevens de benaming Carmina Burana ofte liederen/gezangen uit Beieren aan deze collectie geeft. Rond de eeuwwisseling 1900 nog enige universitaire aandacht en van 1930-1935 onderging de CB een grote kritische bewerking van Alfons Hilka, Otto Schumann en Bernhard Bischoff. In 1935 opgemerkt en bewerkt – gearangeerd door Carl Orff die 25 teksten, want de melodieën kende hij niet gezien die ook toen onbekend waren – tenzij hij de manuscripten gelezen heeft! -, ervan in een moderne classicistische toonzetting (première Frankfurt, 1937: enorm succes) eigenzinnig getoonzet heeft. Blijft erg populair bij het publiek.

Pas na de jaren 1960 volgde, door hernieuwde Middeleeuwse belangstelling (zegge 2e revival, 1e revival in de 19e eeuw) een doorgedreven musicologische reconstructie (die dus verder ging dan deze van 1930-1935). Door vergelijking van parallele teksten van meerdere gelijkaardige manuscripten uit deze periode konden de oorspronkelijke melodieën worden samengesteld. Hiermede was de oorspronkelijke middeleeuwse toonzetting rederlijkerwijs bekend en volgden talrijke plaat- en later cd-opnames van deze liederen. De CB betreft een verzameling van **ruim 250** meestal anonieme gedichten en muzieknotaties uit 12^e - 13^e eeuw waarvan de meeste rond 1230 werden getoondicht maar waarvan sommige teksten teruggaan tot de 8^e eeuw en vermoedelijk via kleine collecties verzameld door ???. De ontwikkeling van deze collectie is verre van eenduidig noch rechtlijnig. Het is eerder een samenraapsel, toevallig bij elkaar gelegd, her en der geschrapt, toegevoegd, verplaatst, populair gesteld: samengepuzzeld enz. Overigens veel meer teksten dan melodieën. Dit beroemd (geworden) manuscript, tenminste vermoedelijk maar eerder ongetwijfeld dank zij Orff's bewerking, vertegenwoordigt een **smeltkroes** van grote muzikale stromingen van meerdere landen vanaf het jaar 1000. Sommige onderzoekers – na Orff dus - stellen zelfs eerder m.n. 8^e eeuw en tegelijkertijd mogelijk een overgang naar een geschreven muziektraditie. Dus ruim twee eeuwen. Dat deze collectie, niet gespeend van soms erg pikante teksten, zolang in het genoemde klooster bewaard zijn gebleven kan een wonder genoemd worden. Hebben de kloosterlingen geweten dat er een bundel liederen in hun klooster lag? Hebben zij ze ook (deels) gebruikt?

---

¹ Deze tekst komt uit de cursus Muziekgeschiedenis cq. –beluisteren van Vlaamse Academies vóór 2016. De indeling van de gehele cursus is niet verwijderd. De leesbaarheid wordt hoedanook hierdoor niet gestoord!

Vier genres: al gauw zag men in dat de door elkaar liggende teksten een vermenging bleken van christelijke en heidense elementen en werden ze als volgt geordend:

1. moraliserende of satirische liederen (geestelijke), erg kritisch op maatschappelijk leven van adel, clerus, rijkelui, boeren enz., de zgn. 'seria' - (serieuze)beschouwingen over de wereld, de hebzucht en het verval van de zeden; ± 50.
2. liefdesliederen (minne-): hoofs-verfijnd tot vrij grof, soms erg individueel en bekorend; natuur- en dansliederen; ± 200.
3. drink-, feest-, speel- en vagantenliederen: onbeschaamd; ± 50.
4. geestelijke religieuze liederen, incl. liturgische drama's: kerst- en Paasspel: een klein aantal, dus in de minderheid, maar wel veel tekst;

Een selectie:

	CB ²	P.P ³	C.C ⁴	
	↓	↓	↓	
ad.1:	3	1, 3	2.2	Ecce torpet probitas kijk om je heen, hoe <u>integriteit</u> slaapt, begraven is, in coma is ... http://www.gettyimages.be/music/download-songs/241571-anonymous-carmina-moralia-ecce-torpet-probitas-de-la-a-la-riviere https://www.youtube.com/watch?v=ic92iPrVX8I micrologus
ad.2:	16	1,6	2,14	Michi confer, venditor Maria Magdalena koopt reukwerk ...
	12	1,8	1,20	Procurans odium tekst heeft affiniteit met troubadourcultus
	185	2,10	3,15	ich was ein chint so wolgetan meisje wordt ongewild 'ontmaagd' https://www.youtube.com/watch?v=Z7CNQ7jTNJ4 clemensic https://www.youtube.com/watch?v=GJaiIG5xPqg zoltan
ad.3:	196	2,12	1,7	In taberna quando sumus het overbekende drinklied In Taberna (Carmina Burana 196) - Clemencic Consort (2009 ...
	211(e)	1,11	1,4	Alte clamat Epicurus hoog schreeuwt Epicurus: vreetzak: geen gulzigheid maar matigheid! Renaissance - "Alte clamat Epicurus" (Carmina Burana) - YouTube beeldend

² CB: nummering in de Carmina Burana

³ P.P.: uitvoering, (Engelse) interpretatie van Philip Pickett en New London Consort, Decca, 1987. Geeft geraadpleegde bronnen op. In 4 cd's, elke cd weergegeven in het eerste getal; het tweede getal na de komma geeft het nummer weer op de betreffende cd.

⁴ C.C.: uitvoering, (Franse) interpretatie van René Clemencic en Clemencic Consort, Harmonia Mundi, 1990 (al v.a. 1975 op platen). Geeft geraadpleegde bronnen op. In 3 cd's, elke cd weergegeven in het eerste getal; het tweede getal na de komma geeft het nummer weer op de betreffende cd.

00	3,11	2,5	B acche, bene venies Als de wijn in de geest zit ... CB 200: Bache, bene venies - YouTube met Engelse tekst
ad.4:	22	1,1	Homo, quo vigeas vide mens, geef acht, bedenk je om de zalving God's
	14	1,5	Planctus ante nescia klaagzang, rouwproces voor de dood van Zoon Carmina Burana: Planctus ante nescia - YouTube micrologus Planctus ante nescia - YouTube ? traag, accent, sopraan https://www.youtube.com/watch?v=PxoLHzljIAs ?? Lamentations of Mary - Wikipedia, the free encyclopedia Carmina Burana: Planctus ante nescia - YouTube
	215		Incipit Officium lusorum
	227		'heel' oratorium: kerst- en paasspel

Anonym: ' Exiit diluculo ' en ' Tempus est iocundum ' uit 'Carmina Burana ' door New London Consort o.l.v. Philip Pickett - L'oiseau Lyre 417 373-2 - [0:05:07]

surf naar

http://www.hs-augsburg.de/~harsch/Chronologia/Lspost13/CarminaBurana/bur_cmo1.html

voor (niet vertaalde) alle teksten, op nummer, en af en toe manuscriptafbeeldingen, de moeite waard om ze eens te bekijken en wel op CB 179, 186, 201, 209, al dan niet met neumen waarvan hierboven een kleine selectie gegeven werd.

Taal: - de meeste gedichten zijn later 'her'schreven door Franse auteurs, dus Frans
latijn cq. heel wat latijn gepolijst
- middeleeuws (middeleeuws Duits) en Duits latijn gezien de herkomst
- (volks)latijn d.w.z. incorrect latijn (potjeslatijn)
- Mengvormen

[Latijn van toen tot nu: opstellen, vertalingen en teksten ...](#)

Conclusie: voornamelijk **Latijnse lyriek** en om die reden vermoedelijk ouder dan de troubadoursliederen die in de volkstaal werden opgetekend. Men kan ook stellen dat de CB de laatste bloei zijn van het levende Latijn.

Vorm: volmaakt rijm (zie troubadours), technische virtuositeit

Inhoud: mengeling van allesoverheersend (nood)lot of de onzekerheid van het bestaan, lentevreugde, zinnelijke levensvreugde, begeerte, passie, lust, ontrouw, ongerepte liefde en antiklerikaal. Het taalgebruik is hoofs dan wel boertig, cynisch, spotterig en niet zo min, scabreus. Het gaat om speel- en bedelliederden, idyllische natuurevocaties, pastorale motiefjes, moraliserende stukken, satirische pamfletten, sterk erotisch gekruide teksten en liederen die allerlei misbruiken cq. decadentie binnen de clerus en daarbuiten aan de kaak stellen. Dus veel contesterende stukken die niet erg vleiend waren voor leraren, prelaten en liturgische gebruiken parodiëren. Veel van die geschriften doen overigens nog erg actueel aan! De teksten zijn afkomstig van de klassieke oudheid (literatuur, mythologie) of van Bijbelse komaf en verder geïnspireerd door dagelijkse passies.

Verspreiding: In principe komen vaganten over heel Europa voor. Daarom ook dat er meerdere dergelijke manuscripten voorkomen (bv. Cambridge, Bourgos, Chartres, Milano, Wenen enz.). De CB is omwille van zijn grootte (en Orff?) de meest bekende codex in haar soort. Dus overal komen dergelijke liedteksten voor (niet zo of veel minder bij troubadours enz.). Liedteksten (en hun makers) zwierven van het ene naar het andere land. Hier en daar werd dit (willekeurig/) opgeschreven en/of vertaald. Blijkbaar was er ook belangstelling voor dergelijke - niet in de troubadourcultus vallende - liederen. Niet voor niets dat er in andere (latere) manuscripten ook een wisselend aantal CB-liedteksten te vinden zijn. En dat in meerdere talen, dus plaatselijke vertaling. Bij parallelvergelijking met andere liedboeken (chansonniers) uit de 13e eeuw viel overigens op dat teksten met eenzelfde vorm en ritmiek vaak op één en dezelfde melodie gezongen werden. In haast geen enkele codex of chansonnier liggen liederen vast. In de middeleeuwen zwierven melodieën rond en fungeerden dan in een andere context en/of met andere teksten = **contrafactuur** m.a.w. gebruikelijke praktijk die nu plagiaat zou heten.

Wie waren de auteurs?

Wel oppassen voor romantisering!

- rondtrekkende geestelijken, met laagste wijding
- rondtrekkende studenten die reisden van de ene unief naar de andere; het was toen ook niet mogelijk alles op één unief te studeren; bv. Orléans: rechten; Salerno, Montpellier: geneeskunde; Toledo: magie; Parijs: vrije kunsten; enz.
- uitschot (loosers?) van geleerden van hoog niveau
- internationaal Midden-Europees proletariaat, intellectueel uitschot

dus zeer goed bekend met bijbelse thema, kerkelijke gebruiken en die op een of andere manier die liederen bij gelegenheid in verschillende hoedanigheden opvoerden in scholen, kloosters, uniefs, hoven, herbergen, markten. Daarnaast blijkt uit vele teksten blijkt dat zij goed thuis waren in de literatuur van de Klassieke Oudheid (Ovidius, Horatius, Juvenalis, Epicurus e.a.). Daarmee ondergraven zij het beeld van weleer waarbij de Middeleeuwen gekenmerkt werden als vrome, ongeletterde, onwetende, kortom duistere Middeleeuwen. De meesten van hen kunnen getypeerd worden als vrij anarchistisch en dus weinig ontzag voor gezag of traditie. Veel maatschappijkritiek, hekelend maar ook lofprijzend, beschouwend. Enigszins te vergelijken met de hippies van de jaren 1960. Ze werden wel aangeduid als vaganten

(<http://nl.wikipedia.org/wiki/Vagant>) van vagare = rondtrekken en benoemd als clericus vagus of ordo vagorum of goliarden (naar Goliath of gula = gulzig, of vijand van God) (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Goliarden>). Dus geen randverschijnsel maar wel duidelijk een maatschappelijke realiteit. Het beeld dat het allemaal liederlijke componisten (uitspattingen, braspartijen, seks enz.) is wat te eenzijdig (liefde voor vrouwen, wijn en enig ironisch leven zat wel in hun agenda) omdat nogal wat teksten (bizarre half-populaire, half geleerde Latijnse taal) getuigen van vergaand poëtische gemoedsgesteldheden die te vergelijken zijn met de kwaliteit van de teksten van de troubadours.

De meeste liederen zijn anoniem. Een aantal namen zijn bekend en er is vaak sprake van 'attributies' ofte toegeschreven aan:

- Archipoeta (aardsdichter), bekend om Vagantenlied (loflied op Frederik Barbarossa) en Estuans intrinsecus (Carm. Bur. 192) – Orff;

- Walter van Châtillon (1125-) als humanist geconfronteerd met veel corruptie en hebzucht van de clerus en bekritiseert dat; CB3, CB8 en CB19; leent teksten van Horatius, Lucianus en Ovidius;
[Walter of Châtillon - Wikipedia, the free encyclopedia](#)
- Hugo Primas d'Orléans
- Philippe de Grève
- Pierre de Corbeil
- Philippus Cancellarius of Filips de Kanselier (-1236) dichter en theoloog; bijtende aanvallen op de ondeugden van de clerus; CB21, 22, 26, 27, 34, 131, 189
- Petrus van Blois (1135-1212) CB31, 33, 63, 67 en CB108 (Vacillantibus trutinibus libramine: conflict ratio en amor); o.m. in dienst van Eleonora van Aquitanië;
[Peter of Blois - Wikipedia, the free encyclopedia](#)
- Walter von der Vogelweide (-1230); Minnesänger; ook aan te treffen in andere verzamelingen; CB151, 211 en 185 zijn contrafacten van hem in de CB; CB211 (Alte clamat Epicurus) zijn contrafacten van hem in de CB;
[Carmina Burana - Alte clamat Epicurus / Nu lebe ich - YouTube](#)
[Carmina Burana: Alte clamat Epicurus - YouTube](#)
[Renaissance - "Alte clamat Epicurus" \(Carmina Burana\) - YouTube](#) beeldend CB185 (Ich was ein Chint),.
[Ich was ein chint so wolgetan- Clemencic Consort - YouTube](#)
[Carmina Burana: Ich was ein chint so wolgetan - YouTube](#)
[Ich Was Eint Chint So Wolgetan - Arquelon - YouTube](#) verhaal in prentjes
[Ich was ein chint so wolgetan - YouTube](#) #
[Helium Vola - Liod \(2004\) - Ich Was Ein Chint So Wolgetan - YouTube](#) tot 1'16, hedendaags, met koor en meer drum

Medieval music - Ich was ein chint so wolgetan (Maledicantur tilie) by Arany Zoltán
Medieval music –

- Godefroy de St. Victor (1125-1194); theoloog, filosoof; CB14: Planctus ante nescia
- Godfried van Winchester

Uitvoering: in eerste instantie notatie in neumen, d.i. vreemd want rond 1150 (wijst wel op veel eerdere oorsprong) en later haast niet meer in gebruik??? eenstemmig voor solo-stem met begeleiding of alleen instrumentaal (meerstemmigheid pas na 13^e → Ars Nova, we zitten nu volop in Ars Antiqua – zie later). Bij herschrijving later echter meestal kwadraatnotatie. Daarmee kan de melodische lijnen van de eerdere neumen min of meer vastgelegd worden! Het gaat om eenvoudige volkswijsjes maar ook invloed van gregoriaanse zangtraditie en Arabische invloeden. Daarnaast niet te vergeten dat er vele parallele transcripties waren: vele uitvoeringen werden in het Frans getranscribeerd en weer later in het Duits(-latijn) en dan weer terug in het Frans enz, enz. Nog latere transcripties geven zelfs polyfonische versies weer. Zowel literair als muzikaal is hier sprake van een grote verscheidenheid aan kwaliteit. Maar hoe dan ook, het is onmogelijk om met zekerheid te stellen hoe het in die tijd geklonken heeft. We hebben eerst alleen neumen en die geven geen ritmen aan. Maar latere transcripties zijn dan weer in kwadraatnotaties, een pot-pourrie! Wat kunnen we er nu van maken??? Van instrumenten zijn een aantal conventies bekend. Soms circuleren meerdere versies. En wat te doen met de uitspraak? Welke taal. Middeleeuws latijn, Duits latijn, Frans latijn? Gaan we gebruik maken van natuurlijke stemmen, zoals bv. Clemencic? Of gestudeerde stemmen,

zoals bv. Pickett pleegt? Daarbij bevinden we ons in een tijd waar veel veranderingen plaatsvinden in de muzikale schrijfwijze. Conclusie: er zijn meerdere uitvoeringen mogelijk en de uitvoerder zal meestal beargumenteren waarom hij voor een bepaald perspectief kiest.

- Dus:
- nooit geen definitieve uitvoering
  - geen zekerheid over de klank
  - er bestaan vaak varianten
  - wat met de uitspraak van teksten? (zie eerder taal)
  - ook veel hypothesen aangaande het ritme
  - er zijn meerdere oplossingen om een lied uit te voeren
  - er is geen sprake van universele esthetiek: geografisch veel verschillen maar ook de context bepaalt de uitvoering: stads- of kasteelfeest; weinig of veel volk; religieuzen zingen in oratoria en studenten in eetgelegenheden; enz.

Instrumenten: vedel, doedelzak, blokfluiten, schalmeien, draailieren (symphonia), zinken (cornetto muto), mandoras, traverso, psalterium, harp, luit, rebec, trommel e.a. slagwerk, gitaar, olifante (benen hoorn), kromhoorn, schuiftrompet, klokken ...

Bewaarplaats: in de Beierse Staatsbibliotheek van München in bijzondere omstandigheden om slijtage tegen te gaan. Het handschrift heet manuscript Clm4660, bevat 112 folia waarin 228 liederen, genummerd van 1 tot 228 verzameld zijn. Later zijn er nog 26 stukken aan toegevoegd die overgeleverd zijn in de folia I-VII van Clm4660a en aangeduid worden met een asterisk, dus 1*- 26*.

lees voor meer details: [http://nl.wikipedia.org/wiki/Carmina_Burana_\(middeleeuws\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Carmina_Burana_(middeleeuws))

Conclusie: het gaat om 200-tal (lied)teksten die meerdere muzikale stromingen van na de jaren 1000 vertegenwoordigen en in verschillende gedaanten en functies 'rondzwervden' tesamen met de troubadour-, trouvère- en minnesängerliederen en zich er ongetwijfeld mee vermengd hebben (contrafactuur).

Klara De partituur 15.05.13

Mag ik mezelf wel een Partituur noemen? Ik ben in de loop der eeuwen talloze keren bewerkt, aangepast en herschreven en van één echte componist is geen sprake! Hier en daar duikt wel een naam op, maar ik besta uit meer dan 300 delen die uit één gigantische Europese smeltkroes komen. Nee, de identiteit van al mijn auteurs valt niet meer te achterhalen!

Ik ben een zéér bonte verzameling gedichten, dramatische teksten en dansen die hoogst waarschijnlijk door een ...zootje ongeregeld verzameld werd! Denk daarbij gerust aan oneerbiedige studenten en geestelijken die het met ascese, kuisheid en celibaat niet zo nauw namen. Gevoel voor humor hadden ze in overvloed, ze doorspekten mijn teksten met een flinke dosis schunnige grappen en satirische grollen. Nu en dan wordt wel een traan weggepinkt als Amor niet aan zijn trekken komt of als Magere Hein zijn rechten opeist...

Dat mijn perkament überhaupt niet weggevreten werd door muizen of schimmel is te danken aan de goede zorgen van vrome Duitse Benedictijnen. Die bewaarden me tot in 1803 in hun abdij. Toen werd ik onderzocht, beschreven en bestudeerd en naar de Beierse Staatsbibliotheek in München overgebracht.

In de 20ste eeuw werd ik nog eens nieuw leven ingeblazen. Enkele van mijn teksten kwamen in 1936 terecht in een wereldberoemde cantate van een Duitse componist en in 1979 zorgde een Franse dirigent en musicoloog voor een kritische uitgave.

Wie ben ik?

Antwoord: Het middeleeuwse manuscript van de "Carmina Burana" bestaat uit meer dan 300 gedichten, liederen en teksten waarvan de oudste misschien wel uit de 10de of de 11de eeuw stammen. Sommige liederen zijn voorzien van muziek en werden voor het eerst in 1847 uitgegeven. Carl Orff koos enkele delen uit het manuscript voor zijn beroemde cantate en René Clemencic publiceerde een kritische uitgave, samen met een reconstructie van de muziek. **Codex**

Buranus, 13de eeuw: Procurans odium uit Carmina Burana-handschrift door Clemencic Consort o.l.v. René Clemencic - Oehms Classics OC-635 - [0:04:34

1. CB 1 - 55 are poems of a moral, religious and didactic nature now generally categorised under the heading "Moral/Satirical". They account for about 20 per cent of the extant text. CB1, of which only the last lines are preserved, must have been preceded by an unknown quantity of other poems in the same category (perhaps even by an entire section, devoted, for example, to hymns and religious poetry of a pious rather than satirical nature).
2. CB56 - 186, collectively referred to as "Love Songs", form the largest section of the manuscript, accounting for just under 50 per cent of actual text. The section was originally longer, since at least one gathering of folios is known to be missing.
3. CB 187 - 226 constitute the "Drinking and Gaming Songs" and form about 12 per cent of the text.
4. A fourth category may be distinguished for the two religious plays constituting CB227 and CB228. These bring the manuscript up to folio 106.
5. A fifth category may be distinguished for all supplementary material added at a later date from the main body. Most of this occupies folios 107-12 and the unbound Fragmenta. Following the Hilka-Schumann-Bischoff critical edition, supplementary pieces are numbered separately and distinguished from the main text by an asterisk. CB 1a* - 26a* constitute about 15 per cent of the whole.

It would be misleading to add the numbers in the critical edition and conclude that the text consists of 254 distinct pieces, though the number is certainly not less. Some divisions are doubtful, and for various reasons many pieces are grouped under the same number.

2.8.2. Versie Carl Orff (1895-1982) München.

Was componist van opera's, symfonische gedichten, liederen en cantates w.o. Carmina Burana, waarmee hij dan pas echt bekend/beroemd werd. Als pedagoog is hij vooral bekend omwille van het Orff-instrumentarium, gepubliceerd in 1930-1933, een op ritmiek gebaseerd systeem van muzikale opvoeding d.m.v. speciaal door hem ontworpen instrumenten (xylofoon, klokkenspel, enz). Dit systeem wordt haast in alle landen gebruikt! Met dit systeem wou Orff composities maken die teruggrijpen naar primitieve rituele muziekcultuur waar lichamelijke centraal staat. Hij had grote aandacht voor volksmuziek. Hiermee bereikte hij zijn 'nieuwe eenvoud' (architectuur!) d.w.z. goed getimede herhalingen en waar nodig en mogelijk reductie van de melodie en het ritme tot hun minimale complexiteit. Zijn methode heeft nu nog steeds wereldwijd groot succes. Historische noot: alhoewel de nazi's wat problemen hadden met het erotisch karakter van het werk, werd Orff nadien door de nazi's als officiële kunstenaar benoemd omdat veel van zijn muziek door sommige nazi's als 'puur Duits', zegge een tikkeltje Wagneriaans, werd geïnterpreteerd. Orff zelf heeft dit voor zichzelf nooit aanvaard maar stond niettemin onder druk. Discussabel?

Carmina Burana, versie Carl Orff

Wereldlijke liederen naar gedichten (niet melodie!) uit de 12^e - 13^e eeuw, voor soli, (kinderen/of gemengd) koor en orkest, waarmee Orff als Münchenaar op een of andere manier (?) in 1935 in contact kwam met de editie van Schmeller. De middeleeuwse revival van de 19^e eeuw zet zich nog door in de 20^e eeuw. Deze interesse prikkelde Orff tot het componeren van dit stuk. Geassisteerd door de jonge in Latijn en Grieks geïnteresseerde student Michel Hofmann, zie [Carmina Burana \(Orff\) - Wikipedia, the free encyclopedia](#) (waarin tevens heel helder de hele opbouw van de CB te lezen valt) selecteerde hij 25 liederen, goot het geheel in een spel van dans, scène en lied (± scenische cantate). Haast een soort 'gesamtkunstwerk'. Alhoewel zuiver Wagneriaans bekeken, misschien wel niet? Het gaat om een lofzang op het genot van het leven, op de jeugd, op de schoonheid. Wel, door Orff bedacht vanuit afbeelding Fortuna in de codex, in het kader van het rad van de godin Fortuna: de wrede willekeur van het (nood)lot. Zij regeert het leven, de met vol geweld uitbrekende lente en wekt het verlangen en de liefde op bij mensen. Spetterend, overgoten van zon en lentefris. Maar toch weer steeds wankelend noodlot, mooi geïllustreerd in genoemd afbeelding en wel als volgt

rad: staat symbool dat het lot mensen tot grote hoogte opstuwt maar hen vervolgens terug laat vallen en verplettert (zie blz.65):

start links:	regnabo	ik zal regeren,
boven:	regno	ik regeer,
rechts:	regnatit	ik heb geregeerd,
onder:	fum fine regno	ik had geregeerd, cfr. Hecuba (koningin Troje na val Troje slavin)

Driedelig werk, gearrangeerd naar teksten van de CB, voorafgegaan en uitgeleid door het (overbekende) Fortuna-motief:

Fortuna	2	proloog	CB 17, ook bekend in metal/house music
1. Primo Vere	3	lente	celebratie van primitiviteit, vitaliteit wel
Uf dem anger	4	dans	in kader van reflectie en beschaving
2. In taberna	4	drink	beroemde CB196: café-carnaval plezier
3. Cour d'Amour	9	hoofs	en dus beschaafd
Blanziflor et Helena	1		geeft middeleeuwse visie op schoonheid
Fortuna	2	epiloog	over lot en fortuna: het oncontroleerbare
	totaal:	25 liederen	

Om zijn concept te volgen heeft Orff niet alle hieronder genoemde gedichten volledig opgenomen en ook voor de eenheid in zijn werk her en der tekstwijzingen doorgevoerd.

Nr.	CB		
↓	↓		
		FORTUNATA IMPERATRIX MUNDI	
1	17	<i>O Fortuna :</i>	openingshymne: lofzang op wispelturige Fortuna
2	16	<i>Fortuna plango vulnera:</i>	klaagzang dat Fortuna ons treft
		I	PRIMO VERA in de lente
			terug positief: samen de vreugde en kracht van de lente beleven,
3	138	<i>Vera leta facies:</i>	klein koor; wending naar positieve verwachtingsvolle lentestemming; alles, natuur en liefde, ademt
4	136	<i>Omnia Sol Temperat:</i>	solo bariton zingt ingehouden over de kracht van de lente
5	143	<i>Ecce gratum:</i>	jubelend lentekoor verdringt gure wintertij, sneeuw, hagel en verdriet en nodigt uit tot genot minnedans
			UF DEM ANGER op de groene weide
6		dans	orkest: instrumentale boerendans, sterk variërende maatsoorten
7	149	<i>Floret Silva:</i>	(klein) koor: volop bloeiende natuur doet verliefde vrouw verlangen naar haar man; hij heeft haar verlaten: galop paard in <i>hin, hinc, equitavit;</i>
8	16	<i>Chramer, gip die varve mir:</i>	Klein koor: balladeachtig vraagt vrouw aan koopman om rode verf om haar op te maken ten einde mannen in haar liefdesnet te vangen
9	167a	<i>Reie:</i>	feestelijk lente-zomerdans, rondedans, ± pavane (poco esitante)
	167a	<i>Swaz hie gat umbe:</i>	koor meisjes dansen ... en denken er geen man bij! Ha, ha
	174a	<i>Chume chume geselle min:</i>	< koor: kom gauw, mijn liefste, en maak mij gezond
	145a	<i>Swaz hie gat umbe:</i>	idem 10
10		<i>Were diu werft alle min:</i>	koor: koningin van Engeland is veranderd in koning Leeuwenhart
		II	IN TABERNA in de herberg
			Gaat over gezelschap en gezelligheid in aardse geneugten
11	191	<i>Estuans interius:</i>	bariton: vagantenbiecht: vrij eenvoudig; nietsnut verkiest lust en vlees en jammert dat hij er niets aan kan doen: zijn lot...; reëel gedicht dat probeert in 25 strofen! (maar 5 bij Orff) 'psychologische' verklaringen te geven hoe het toch komt dat mensen zo'n moeite hebben om de verlokkingen van de liefde opzij te zetten!
12	130	<i>Olim lacus colueram:</i>	countertenor: arme zwaan ligt nu op het spit en klaagt dat het vroeger op het meer beter was: zijn lot ...
13	222	<i>Ego sum Abba:</i>	bariton, mannenkoor: psalmodiërende klacht / spot van een nep-abt op de geestelijkheid, adel, bewindslieden e.a. op hun stijve moraal die ook op muzikaal vlak flink op de korrel worden genomen;
14	196	<i>In taberna:</i>	mannenkoor: het geheel mondt nu uit op de bekende apotheose van een smul- en zuippartij waarbij de hele mensheid flink gehegeld wordt

- III COURS D'AMOUR de tuin der liefde
 Gaat over het individuele persoonlijke leven vol minnen, dus over
 liefdesspel, vol verlangen, ook mislukken, wel beheerst maar soms toch
 stiekem
- 15 87 *Amor volat undique:* knapenkoor: Amor vangt jongens en meisjes om ze
 vreugde te geven
- 16 118 *Dies, nox et omnia:* bariton zingt om een kus ter genezing
- 17 177 *Stetit puella:* in dit rococo-achtig (koketterie) liedje droomt meisje
 (sopraan) van overgrote liefde
- 18 180 *Circa mea pectora:* bariton, koor: knaap dingt warmbloedig naar een meisje
- 19 183 *Si puer cum puellula:* bariton, mannenkoor: in een chanson wordt uitgelegd wat
 een jongen en meisje doen als ze alleen zijn ... elk wordt
 rijk bedeed ...
- 20 174 *Veni, veni, venias:* dubbelkoor: aldus aanroeping van de wondermooie
 blozende geliefde
- 21 70 *In trutina:* sopraan beantwoordt dit heftig liefdesverlangen
- 22 179 *Tempus est iocundum:* bariton, koor e.a.: na de luie winter prikkelt de
 lente opgewonden de mannen om de liefde, ook
 al is er sprake van risico
- 23 70 *Dulcissime:* eerst in hoge coloraturen, daarna zalig dalend
 Ontspannend zweeft de sopraan zingend:
 ...mijn zoetste, ik geef me helemaal aan jou ...
- BLANZIFLOR EN HELENA
- 24 77 *Ave formosissima:* koor: hulde aan de liefde: een diamant, maagdelijk, licht
 en roos van de wereld,
- FORTUNATA IMPERATRIX MUNDI
- 25 17 *O Fortuna:* koor: niemand regeert, alleen Fortuna, de onverbiddelijke
 ja zelfs monsterlijke godin van het noodlot!
 Idem aan beginhymne: de cirkel is rond!

[Carmina Burana , Carl Orff \(Ponnelle\) - YouTube](#)

[Kenneth Tarver - Carmina Burana - YouTube](#) lied van de Zwaan

[De teksten van de Carmina Burana – CarminaBuranaLive !](#)

Het werk bestaat grotendeels uit ritmische, rijmende verzen in zeer gevarieerde metrische en strofische schema's (eenvoudige strofeliëdvorm), declamatorisch gezet op bijna primitief volksachtige melodieën. De melodische taal is zeer gevarieerd, gaande van buitengewone intimiteit tot uitbundig samenspel van orkest en koor. De ritmen zijn sterk vitaliserend (ostinati) met een veelkleurig en uitgebreid slagwerk. Het totaal is dan ook van een obsederende en indringende kracht, mysterieus en exotisch. Het is opzettelijk simplistisch, steunend op eenvoudige voordracht tegen een achtergrond van ritmisch slagwerk. Het heeft aldus neoclassicistische eigenschappen die onwillekeurig doen denken aan de compositiestijl van Stravinsky (Les Noces). Het geheel maakt dat dit werk erg toegankelijk is waarbij het dansachtige vrij aanspreekbaar is. Het toevoegen van boeiende instrumentatie maakt het stuk vrij modieus.

- Terug naar primitieve, rituele, cultische muziekcultuur ↔
 psychologische á la Berg en Strauss, eerder het lichamelijke

- Nieuwe eenvoud door (best impressionant)
  - o Herhalingen
  - o Declamatie
  - o Strenge ritmes: minimaal complex, koppig (ostinati)
  - o
- En daardoor exalterend, meeslepend, heftige vitaliteit en tegelijk een haast magische sonoriteit mede t.g.v.
- Instrumentatie: emancipatie percussie (slaginstrumenten w.o. instrumentarium zoals marimba, xylofoon, enz) terwijl snaarinstrumenten minder benadrukte
- Erg diatonisch, monodisch, eenvoudige heldere melodielijnen: neo-klassiek
- Een tikkeltje post-romantisch o.m. bescheiden chromatiek
- Tekstueel in dezelfde lijn: hier- en nu wordt omarmd (Nietzscheaans) én oersituatie
- Koorbewerking genuanceerd

Zie ook google Corvus Corax, Duitse band die muziek op oud en nieuwbasis uitvoert

Gundula Janowitz sings In trutina and Dulcissime from Carmina Burana

vhs 451 Carl Orff. TV2. 13.02.96. Documentaire van Tony Palmer over Orff's leven en werk

2.9. Vergelijking – verschillen cultus troubadours en C.B.

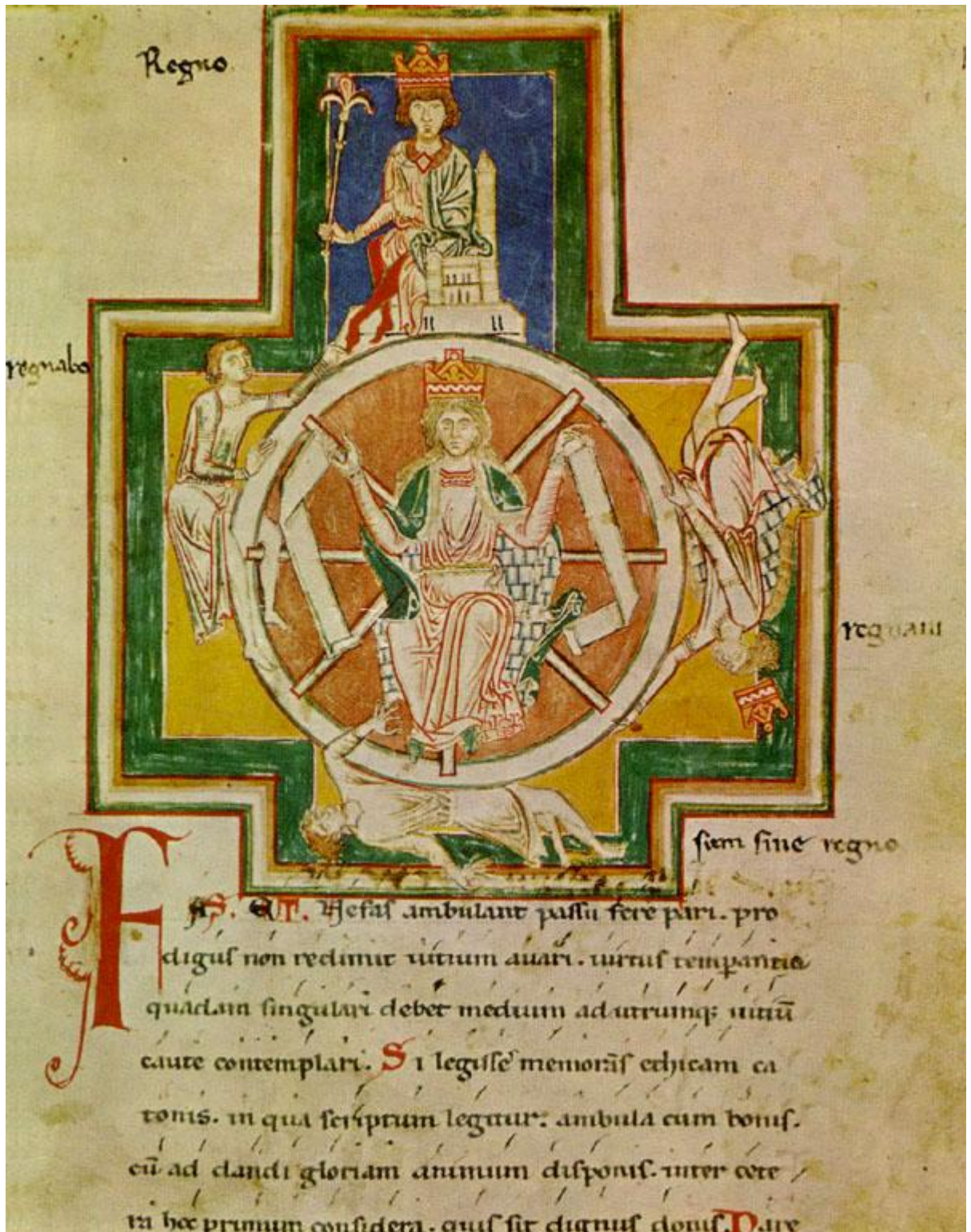
	troubadours e.a.	Carmina Burana
sociale status	aristocratisch opgevoed tot hof(ridder)	provo's, marginaal geestelijke bovenlaag, geletterde outsiders
houding:	elitair, neerkijkend	maatschappijkritisch, hekelend, aanklagend, lofprijzend, beschouwend
woonplaats:	gesetteld	reizend, zwervers,
uitvoering:	hoven	scholen enz. zie eerder
verspreiding:	jongleurs toch eerder lokaal	niet direct bedoeld ter verspreiding niettemin eerder internationaal
inhoud :	liedteksten, vida, razo,	(lied)teksten
uitgangspunt:	eigen code, ± sektarisch	vrijheid, blijheid
benamingen:	troubadours, trouvères enz.	vaganten, goliarden,
kunstenaars:	componisten, (toon)dichters	geen kunstenaarschap bedoeld
bekendheid	ja, auteurs vaak bekend	anoniem
taal:	franse taal, volkstaal verfijnd	hoofdzak. latijn archaisch (ook wegens taal)
optekening:	chansonniers 12 ^e 13 ^e eeuw	gevonden 1803 ... dan Orff 1936!
oertekst?	nee, overgeleverd	ja, geen overlevering (bekend)
volledigheid	nee, in jaren verzameld	volledig (niet verspreid geweest)
idee	platoons (althans troubadours)	platoons en aards
gerichtheid (tekst)	op de vrouw (minne-)	minne-, drink-, kritische e.a.
muzieknotatie	(neumen), notenbalk	neumen, later notenbalk
streek-afkomst	Frankrijk	Duitsland e.a.
improvisatie	heel groot of zuiver troubaours of trouverès	nog veel groter én én maar ook minnesängercultus
muzikaal	troubadours eerst	gelijkaardige muziek nagevolgd

Conclusie: is er sprake van ?

- de donkere Middeleeuwen
- herfsttij der Middeleeuwen
- renaissance Middeleeuwen
- naissance van de Middeleeuwen
- lente van de Middeleeuwen

<http://www.carminaburana.nl/nieuws/85-zing-mee-in-eindhoven>

google *richard lemay origine arabe art troubadour*

[carm. 18a](#) [carm. 19](#)